

nomen tamen uncia ideo semper retinuit, quia semper duodecima
 pars asis fuit, quocumq; is pondere percussus est.

Dupondium duo asses, inde dictum, quod a librali ab initio fuit, et pondus
 libram significabat

Trestris tres asses: Octussis octo: Quingegessis, quinquaginta.

Quadrassis, quatuor asses: Nonassis novem: Sexagessis, sexaginta.

Quincassis quing, asses: Decussis decem: Septuagessis septuaginta.

Sexussis sex asses: Bicassis viginti, octogessis, octoginta.

Septussis septem: Tricessis triginta: Nonagessis, nonaginta.

Centussis centum: quod majus aëris vocabulum reperiri Varro negat.

Hic exceptionem addo duplicem, primum aëream monetam, post argen-
 tum signatum, supra assem nullam fuisse; cum esset usus argenti com-
 modior. Deinde omnes nummos à Dupondio ad centussen, quandiu
 in usu fuere, non tanto plus aëris singulos singulis habuisse, quantum
 nominis ratio significat; sed in vocabulis analogiam servatam, in
 pondere consultum esse utentium commodo, sicuti nec semper as
 libra fuit ut pondus, sed libra nomen in moneta. Item a. pro uni-
 verse hereditate, ejusq; partes pro partibus hereditatis antiquos uses-
 passe, ita notum est, ut omittendum existimem, praesertim qui memi-
 nerim ad quem scribam. Finem igitur faciam, si prius illud dixero,
 fabulosum videri, quod ab Eusebio in Cronici proditum est, à Numa
 Pompilio tum ligneos tum sorteos asses pro congiario populo da-
 tos; Nam et Pliny rud aëre ante Servium Regem usa esse, Remi
 testimonio probat, nulla neq; lignei neq; sortei nummi mentione.
 et scias si as, ut ait Varro, ab aëre dictus est, qui possunt lignei et
 sortei asses nominari? Hæc de aërea moneta, si vacabimus,
 propedem aliqua. Vile. Venetijs IX. Cal. Jan. M. D. LIX.

Inscriptio.
 Al Mag: my Andrea Dubitis mio C.
 Padova.

Andrea Dubitis Parly Medicing S.

Epistola secunda de nummo Romano.

Argentæi nummi sunt omnino sex, teruncius, semibella, libella,
 sextercius, quinaris, denarius, quidq; de singulis, quæ digna literis vi-
 deantur, hæc ferè sunt.

Teruncius minimus ex argenteo nummis, à tribus uncis nomen accepit;
 non, quod in eo tres inessent argenti unciae, sed quod tantidem

valeret, quanti quadrans, quem in aerea moneta nominavimus, et cum fuerit quarta pars assis, quem libralem ab initio fuisse iam ostendimus, trium unciarum fuerit, necesse est: quo pondere simul cum assis pondere imminuto quadrantis tamen nomen retinuit, non ut nummus unciarum trium, sed ut quarta pars assis: ter unci igitur et quadrans aere differabant non valore, quemadmodum semibella et semis, libella et as, ut proximè ostendimus, porro ut quadrans quarta pars assis, sic teruncius quarta pars libella, et ut à quadrante teruncius, sic ab asse libella non valore sed aere differabat. Semibella dimidium libella, semis assis; nam ut libella respondet assi, sic semibella semissi.

Libella, quia valebat asse, qui libralis primo fuit, inde nomen coepit. Sesterterius dictus, quasi senistertius, quod ex duobus assibus et semissi-
tio constaret, ideo notabatur sic HS , ut duo asses et semis indicarentur, nam unius assis nota est I , duorum II . Semissis s. quibus conjunctis fit HS , transversa deinde linea conjunxit, ut fieret HS , alioqui ex literarum similitudine, non sestertii magis nota quam divisio, ut videri poterat. Sestertius igitur cum sestertius percussus esset, hoc nomen accepit, cum as libralis esset, ideo dixit Plinius: sestertius pro dupondio et semisse, quia dupondium bilibre fuit, cum libralis as. asse vero punico bello secundo in difficultate nummaria, a sestertio ad unciam redacto s. nam bello Punico primo, qui libralis antea fuerat, duarum unciarum factus est. placuit sestertium quaternis assibus permolari, quinarium octonis, denarium XVI. ita resp. dimidium, ait Plinius, lucrata est. Nam antea denarius decem assibus, unde dictus, permolabatur, quinaris quinque, sestertius duo et semisse, qui sunt omnino asses XVIII. et semis: aucto vero quinaris, denariis, sestertii valore, facti sunt asses XXVIII. qui XVIII. et semis fuerant, ita dimidium lucri factum, eoque amplius. Sestertius frequentissimus fuit et in rationibus, quod exemplorum observatio declarat, solus nominatur assis. et quia maxime omnium versabatur inter manus, ideo nummus, quod generale nomen fuit, propriè tamen de sestertio, omisso sestertii nomine, ut pari coepit est, et decem milia nummum, pro decem milia sestertiorum fuit. fit a. ex mille sestertiis, si pro quaternis assibus accipiantur singuli, id quod secundo Punico bello institutum perpetuo mansit, triginta aurei sentati ut appellantur, quod ratione subducta computato pro quaternis assibus sestertio, et asse

et asse pro eo, quem hodie marculum vocamus, facile cognoscitur: ut enim marculus in tres nummulus aereos, qui quadrantes appellantur, hodie dividitur; sic olim et in tres item aereos nummulus, qui propterea trientes dicebantur: cum nos quadrantes falso vocemus, qui terni non quaterni in marculo computantur. Hoc igitur si tenebis, mille sestertium aut mille nummum, quod idem esse dixi, valere triginta scutatis, quaecumque tibi summa in libris occurret, minimo eam negotio ad nostrati pecunia rationem converteres: quanquam hanc etiam partem, quod ad summas pertinet, a me habebis explicatam, ut omni prorsus labore non tam te, cujus ingenio nihil difficile, quam alios, si qui huc legent, nostra levet industria.

Quinarius quing, assibus valuit ante secundum Punicum bellum, postea octonis permutatus: quo tempore et sestertium ad quatuor asses et denarium ad decem ascendisse, jam ostendimus. Denarius a decem assibus dictus, nam cum est percussus, pro decem assibus, id est, decem libris auri permutabatur; postea pro decem assibus permutatus est, denarii tamen nomine conservato, ut de quinario et sestertio diximus, nec denario major invenitur argentis nummus; semper autem pro duobus quinariis, et pro quatuor sestertiis denarius fuit; sestertius non idem semper, sed primum pro duobus assibus et semisse, postea pro quatuor assibus fuit. Quod divinitus quidem pondere, semper tamen tribus trientibus vel quatuor quadrantibus valuit: Traci ubi nos denarium, drachmam ponunt, cum tamen quidam intersit, si Celsus et Plinius sequimur, qui denarium septima parte majorem drachma Attica constituent, quod fuit octava uncia pars, valuitque varie in variis regionibus; apud Athenienses obolis sex Atticis, apud Babilonios septem Atticis, apud Eginctas decem Atticis. Præterea autem libro xxxiii. cum ait in tetradrachma triem ferè denariorum pondus argenti fuisse, significat non septimam parte, ut Celsus et Plinius, sed triente majorem drachma Attica denarium fuisse, ut seni ferirentur in uncia, quos Celsus et Plinius septenos maluerunt, quoque modo, non longè distat denarius à drachma, ideo Dionysius Halicarnasensis, cum de centum millibus assium, qui fuit census prima classis, loqueretur, centum minas vertit: quod centum millia assium sunt decem

millia denarium computato denario pro deus apibus, ut prius
servatum esse diximus: mine vero centum, auctore Plinio, sunt
Drachmarum Atticarum decem millia. Haec de argento, aurum
a me, quod vix credas, propediem expecta. Vale. Venetijs VIII.
Cal. Julii. M. D. LIX.

Inscriptio.
Al. Mag.º my Andrea Duditis mio G. de
Padua.

Alia scriptura Pauli Manutij manus III.
Descripta haec duae Epistolae ex autographo ipsius Manutij, quod
ad Duditium, qui nobis suppeditavit eas. Descripta autem sunt ita
ut ad amplexum orthographia et distinguendi ratio observaretur.
xi. Cal. Julii C17 12 XXCI. Golling.

170.

Pax cum Deo, per Jesum Christum
Monacho ignoto, qui adfuerat
D. Doctori Lamberto
ab Haer morienti
Lovanij.

[Mscr. A. 7.
V. 31]

Duo sane quam acerbam mihi vulnera inflixit, viri-
te, qui tuas mihi literas reddidit. Tum quia mortem esse
indicasti, quam imprimis onereras, quia quam diu visum
vere. Tum quia pueros patrias revocasti, quorum ex
convicta praecipue, hactenus leviri hujus exili diffi-
tatem. Optimi Noecantis obitum hoc fero modestis
quod quum jandiu inter infestis hostes vixisset non
bitum eum multis gravissimis aerumnis, et capitalibus
periculis defunctum esse. Pueros autem distractis
tanto mihi videtur acerbitate, quanto mecum abesse
sum, quam sit difficile (ne dicam impossibile) in illis pa-
tris impissimis conicombis et ultis, non etiam
optimum puerum, et confirmatissimum conservari
paulatim et corrumpi. Seldem. alius. Scripseras
ut simul remitterem universos, nempe Pres-
terios et folios duos, non sit cogitans quae tua dixeris
vel quae sint in his oris sigillatim profectiois periculis
vel quanta sit inbecillitas puerorum. Adhibui super
haec et in